

Эш М. З. САБУРОВАТУҢ чугаазы

Ажы-агымн уудутрунга министрлер
ниң болгаш ведомстволар уудутрукчулар
нын эргелерин дыка калбартыр дугайын
штинтирни хулаан албышпаан, СЭИ
ТБ болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чевдэл
ол уудутрукчуларга хулааткан ажы-хере
деш оларниң харыссалгалыг чорун б

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН XX СЪЕЗДИЗИ

Эш М. З. САБУРОВТУН чугаазынын төнчүзү

динин база барымдаалар көргөн. Чүгө мининг байдал турда күрүненин ийги планнаашкынын улус ажал-агынын адырларын, бугурулге черлеринин, туугарын, колхозтарын, совхозтарын планнаашкыны-биле эң-не шын дүштүрүп болур. Оң-биле кады күрүненин-да планнаашкынын, улус ажал-агынын адырларын-да жогжудеринин планнаашкынын күрүненин ийги эрге-ажыктарын болгаш социалисттик бугурулгенин өстүрүлгенин бар турар курал-чыраларын эң улуу-биле ажалгаарын долугу-биле иреттерин турар ужуруг.

Ылаажажок министрстволарын болгаш ведомстволарын чамдык удурулчулар планнаашкынын чогалдык кылдып тура база оларын боттандырып тура болууну аппаратынын күжүнишкенин бар турар ийгилик куралдарын ийгиликтеринин болгаш ажалгаарын, күрүненин ажал-хереңгилерин эң улуу-биле кампал тургаш, хүлөп алдынган планнаашкынын күжүлгүн хандыраарын орнуна күрүнөдөн артык ажал-хереңгилерин болгаш курал-чыраларын алдырчык улаңдыргаш, планнаашкынын болгаш ажал-агынын удурулгу талазы-биле боттандырып сорулгаларын шын эвес билеп турар.

Барымдаа чок болбойн даш, мен чамдык чижектерден көргүзүп көрейин. Чижэ, 1955 чылдың планын чогалдык турда, чамдык министрстволар болгаш ведомстволар улетпүрүк күш-ажылын бугурулгелеринин өздүгүн ортууа-биле 4 хуу өстүрүп доктаалыр деп санаалар турганнар. Чазак ол төлөвлөдү эткен, мычарга 1955 чылдың дүгүзүндө күш-ажылын бугурулгелеринин өздүгүн хереңгилерден 8 хуу болган. 1956 чылдың планын чогалдык турда, барык-ла шак мининг байдал база-ла тургулаан, тодоргайлаарга министрстволарын кирип келген төлөвлөшкөннөрү күш-ажылын бугурулгелерин өстүрүлгенин болдунар аргаларына ууру кудулаңган болган, партия болган чазак ол хереке база-ла кирип болган он эдер ужурга таварышкан.

Күш-ажыл болгаш бот-үчө талазы-биле министрстволарын санааларын хүлөп алган болза, 1956 чылда ажал-агынын, албан хаагчыларын немелде чымдалын барык-ла 2 миллион кижи чедир, улус ажал-агынын талазы-биле ажал-агынын чогалдык 20 миллион рубль өер болгаш продукциянын бот-үчө 18 миллион рубль чедир өер ужурга таварыш турган ийик. Мычарга айтырар болур: министрстволарын ол төлөвлөшкөннөрү чамдык талазы-биле чегенч кызым орада-ла, шындыктын ийгиликтерин дээрден башка, ону өскөр канчаар үнөзөлөр ийик-чү? Күш-ажылын бугурулгелерин өстүрүлгенин талазы-биле оналганны кудулаң, пышаан, база оң-биле чегенчтерин ажал-агынын күжүлгүн санын болгаш ажал-агынын фондун улаңдырарын негев-шкан, министрстволар болгаш ведомстволар чамдык таварышталарга бугурулгенин хемчөө өстүрүлгенин талазы-биле боттандырып бугу аргаларын кудулаңдырып кызыл турганнар.

1956 чылдың планын чугаалажып көрүп турда, Чазактын хүлөп алганга болаарга, кан талазы-биле 1,3 миллион тонна болгаш прокат талазы-биле — 1,7 миллион тонна өвөш кылдыр төлөвлөшкөннөрү орадажып турган ССР-инң Кара металлургия министрствозун чижэе ал болур. Ол-ла министрство 1955 чылдын планын ажалдан кылдып турда, металл бугурулгу талазы-биле анда элөң чили оналган бээрин негеп турганын демделээр херек. Чазак ол санады хүлөзөөн болгаш оң элөң бек планын хүлөп алган, ону чүгө күөткөн эвес, харын ажыр күөткөн: кан элөңдөр талазы-биле 570 муң тонна болгаш прокат бугурулгу талазы-биле 200 муң тонна ажыр күөткөн. ССР-инң Хөмүр даш улетпүрүгүн министрствозу, ССР-инң Тулуг материалдарын улетпүрүгүн министрствозу болган оң-да эске чамдык министрстволар база-ла планнаашкынын кудулаңган төлөвлөшкөннөрү кирип тургулаан.

Оң-биле чегенчтерин министрстволар болгаш ведомстволар күрүненин капитал салышкынына улус ажал-агынын бау куралдарын-биле-да, ол министрстволарын хереңгилерин-биле-да дүшпөс өртүр үрлүчөк чагыларын кирип турган. Чамдык министрстволарын удурулчулары улус ажал-агынын бар аргаларын болгаш куралдарын кайы хире хөжөкөп көрөйин турарын съездинин төлөлдөрү билеп алган даш, 1956 чылдың планында хүлөп алдынган капитал салышкынынын хемчөөлөндөн ажыр министрстволар 60 миллион рублдин, азы 1955 чылда күөткөннөрүн ийги хемчөөлөлдүн түштү бири хирени немей удурулгу бээрин негеп турганын дугаалаарга-ла чедир.

1955 чылда улетпүрү продукциянын бугурулгу талазы-биле министрстволар болгаш ведомстволар кудулаңган төлөвлөшкөннөрү турда-ла ол бугурулгелерин материал-техника талазы-биле хандыраарын чамдык оларын хереңгилеринин турарындан дыка ажар хемчөөлөлдү кылды кирип турган. Чижэ, кара металлдарын прокаттын талазы-биле чагыларын 5 миллион тонна бекдип турган.

Партиянын болгаш Чазактын бадылаан чыл бугурулгун планнаашкынын болгаш беш чылдарын планнаашкынын күөткөдүр база

ажыр күөткөдүр планнар төлөвлөдөрүн-дө кудулаңган көргүзүлгелерин кирип турар ол министрстволарын ындыг чорукуну бургуу шавар өргөнн биске берип турардыр деп болуп тур мен. Бугурулгени өстүрүлгенин, күш-ажылын бугурулгелерин бекдиринин болгаш продукциянын бот-үчөдүн ийгиликтеринин талазы-биле чазактын бадылаан оналгаларын күрүненин удурулгу берип турар ажал-хереңгизин болгаш материалдык куралдарын турда, күөткөннөрү болгаш ажыр күөткөннөрү турар ужуругу дээрин практика көргүзүп турар.

Эштер!

Совет күрүнө улус ажал-агынын сайзырадырына канчаар-да ажал хей санын ажал-хереңгизин чылдын-на удурулгу берип турар. Алдыгы беш чыл планында капитал салышкынынын хемчөөлө 990 миллион рубль түнүг кылдыр тодоратынган.

Ол ажал-хереңгилерин эң-не ажалдык кылдыр ажалгаар болгаш тургустунган бугурулге черлери долугу күш-биле ажалдайын базар чорукту болдурбас хүлөзөлөгөн бис.

Оң-биле кады бистер ажалдап турар бугурулгелерге бугурулгени алдыраарын аргаларын планнаашкынын бугурулгу-биле барымдаалар көрөйин турарымыз дур-жуга көргүзүп турар. Ол дугайын ылаңга бешки беш чыл планынын күөткөдүнүн түнөли хереңгилер турар. Эрткен беш чылда чаз улуз бугурулгелерин ажалгаала кириеринин планын элөң чедир күөткөдүнө бекип улетпүрүгүн эң чүгүлө адырларынга бугурулге планнаашкынын күөткөдүнө турган. Чижэ прокат станнаарын ажалгаала кириеринин оналгалары 4,8 миллион тонна күөткөдүнө бекип прокат бугурулгенин планын 0,7 миллион тонна ажыр күөткөдүнө, хөмүр даш шахталарын болгаш разрезтерин ажалгаала кириеринин талазы-биле оналгаларын 21 миллион тонна күөткөдүнө бекип хөмүр даш тымарын планын 18 миллион тонна ажыр күөткөдүнө. Шак мининг байдал улетпүрүгүн эске-да чамдык адырларынга база тургулаан.

Тулуг организациаларын ажалын дыка экижидеринин эргежөк чугулазы-биле чегенчтерин, туугуларын хуусааларын дүгүлөдир болгаш чаз улуз бугурулге күжүлгүн ажалгаала кириеринин доктаатынган оналгаларын долугу күөткөдүнө сорулга-биле бисте бар турар күжүлгүн ажалгаарын экижидер талазы-биле ажалгаарын кошпашкан, а харын күөткөдүр ужуруг бис. Хамыктын мурунда күрүненин ажал-хереңгизинден немелде чарыгаларын негевейн турар ийикке азы улус эвес чарыгалдар-биле боттандырып болур хемчөөлөдүн ап тургаш, бугурулгени өстүрүлгенин бар турар болдунар аргаларын ажалгаар херек. А бот талазы-биле болдунар аргалар эвөш эвес. Улетпүрүгүн адырларын хей кезинде база бугурулге черлеринин хей кезинде күжүлгүн ажалгаарын дегенли дыка бекдир туруп болур.

Чижэ, ССР-инң Хөмүр даш улетпүрүгүн министрствозунда хөмүр даш шахталарын төлөвлөшкөннөрү күжүлгүн шиггедип аларын талазы-биле тургустунуп келген практиканын ап көрүдөр. Улуз улуз шахталарын хей кезинде төлөвлөшкөннөрү күжүлгүн оларын ажалгаала кириеринин соонда бекип чүгө беш-алды чыл болгаш харын чамдык элөң чылдар өрткөдө долугу-биле шиггедип ап турар барымдаа болуп турар-ла болгай. Чижэ, Донбасска «Буденновскуголь» трестинин 1949 чылда ажалгаала кириерин «Правда» аттыг № 12—18 шахтанын төлөвлөдү күчүгү хонукта 1000 тонна хөмүр даш турган, мычарга амгы үеде, азы тодоргайлаарга ажалгаала кириеринин соонда чедир чыл өрткөдө ол күчүгүн чүгө 42 хууун шиггедип алган. 1950 чылда ажалгаала кириерин «Брасовуголь» трестинин № 17—17 бис шахталарын күчүгү хонукта 3.000 тонна хөмүр даш турган, а 1955 чылда оң чүгө 39 хууун шиггедип алган. Шак мининг байдал Донец болгаш эске-да чамдык бассейнерде бар болуп турар.

Алдыгы беш чыл планында бугурулге черлерин алдыр, специализаастарын чурукчулар болгаш кооперастар талазы-биле улус ажалгаарын ажал-агы болгаш планнаашкынын чогалдык чорукун турар ужуруг. Ол айтырчы СЭКП ТК-инң июль Пленумунга шыгын тургускан. Оң дугайын эштер Хрущев биле Булгагин боттандырып илеткелдеринде чугаалааннар. 1956 чылда-ла дыка хей чүгүлгүн кылдыр ужурууушту чугаалакан тур мен.

Бо талазы-биле долугу эки ажалдаан министрстволар багай эвес түнөлдөрүн чедип алганнар. Чижэ, турбина заводтарын специализаастарын чоруктарынын, машиналарын хемчөөлөндөрүнүн санын эвөжөткөннөрү болгаш бир агрегатка күчүнү улаңдырарын түнөлдө бугурулгенин ол-ла шөлөгө бус турбиназын бугурулгу үндүрүп өрткөн беш чылда 1 миллион киловатт ажыр өскө. Бир эвес ол хемчөөлөдүн боттандырып

баан болза, 400—500 миллион рубль өрткө-үлөдүр чаз турбина заводун тургузгач негептер турган ийик.

Специализаастарын талазы-биле, ылаңга 1956 чылдың планында заводтарын бугурулгу үндүрүп турары кылдырарын номенклатураларын кызыгаарлаа талазы-биле база яны-бүрү заводтарга кылдып турар чангыс ол-ла кылдыларын ажалдык эвес кылдыр өттүндүр бугурулгу үндүрүп турарын чайлаар талазы-биле элөң хей хемчөөлө көрдүгүн. Ол чорук хамыктын мурунда артык кезектерин, автомобильдерин, тракторларын, кедэ ажал-агы машинналарын, дизелдерин, турбогенераторларын, гидротурбиндерин, электрдин улуз машиналарын, шиггедип трансформаторларын, электр шамчикчилерин болгаш херек-херексөөдөрүн база машиналарын эске-да хевирлерин бугурулгу үндүрүлгө хамарыш.

Специализаастарын болгаш кооперастарын эвөжөткөн дыйын болза бистин ажал-агы организациаларын дурж хараары, министрстволарын күрүненин ийги эрге-ажыктарын барымдаалар көрөйин болгаш заводтар аразында кооперастарын ажал-агы хевирин чыргаларынга чедир кызым ведомство эрге-ажыкче «кирер» дээр орадажышкынын болур. Ол ажал чок практика чайлаңган дудум-на улус ажалдык болур ужуруг.

Эрткен чылын ССР-инң Күрөкомкомиссия ССР-инң Курланын-биле кады база чер-черин партия болгаш совет организациаларын киржилгесин-биле Чөөн Сибири болгаш Ираккы Чөөн күөтө тургустунган 68 бугурулге черлеринин ажалынга ол бугурулгелерин бугурулге күжүлгүн ажалгаарын, специализаастарын болгаш кооперастарын көрү-биле каттышкан хыналданы чорукта. Устүндө айткан бугурулгелерин хамарыш турар министрстволар болгаш ведомстволар ол бугурулгелерге специализаастарын болгаш кооперастарын кылдыр органы мырыдай барымдаалар көрөйин, база чогулуда турар районнаарын хереңгилер оларын продукциянын хандыраарын шыдаарын бодабайн, оларын ажалын планнаашкынын хыналда көрүскөн. Бо айтыр талазы-биле бекетсөө санааларын СЭКП ТК чүгүлүг деп көргөн болгаш бо санааларын баулаар чорукту шийтпирин хүлөп алган.

Бугурулге черлеринин тургустунган специализаастарын болгаш кооперастарын база оларын экижидеринин талазы-биле чогур санааларын ажалдап кылдыр-биле каттышкан хыналданын талазы-биле ажалды Курланын-биле кады Күрөкомкомиссия улетпүрүгүн чамдык улуз төлөвлөшкөннөрү экономикагит районнарга, хамыктын мурунда Ленинград болгаш Уралга организастап чорудар. Айтылган ажалдыр бо херекке корум-чурукуну тургузарына биске дуулаар.

Оң-биле чегенчтер бистер Директиваларын төлөвлөдүлгө көрүлгенин баулаар, улуз-улуз улетпүрүгү төлөргө болгаш экономикагит районнарга бугурулгелерин специализаастарын болгаш кооперастарын хөжүдөрүн перспективатиг планнаашкынын ажалды кылдырып кирер ужуруг бис.

Материалдык кур-хөргөдөрү камнаары мыкшам бугурулгени өстүрүлгенин ындыг чугула куралдарын дугайында кам сес. Алдыгы беш чыл планын талазы-биле Директиваларын төлөвлөдү чиг-эттин, материалдарын болгаш одалганын камнаганын дугайында чугула оналгалар көрдүгүн. Беш чылдын чылдарында металлдын бот чырылганы ортууа-биле 22 хууун эвөш эвес кудулаан турар ужуруг. Бо оналганын күөткөдүн машина тулушкуну болгаш металл болзаарыдып кылдырын продукттарын айтылган көндүшкөдүн-биле дөрт харылаалык кылдыр салдыган. Бад болгаш прокат бугурулгу 51—52 хуу улаңган турар мындыг байдал турда, камнаганын чүгө мыкшын хемчөөлөдөр турда машина тулушкунуун продукциянын болгаш металл болзаарыдып кылдырын барык 80 хуу өстүрүп хандыраар ужуруг.

Көрдүгүн камнага болза, бугурулгу үндүрүп кылдыраар чиг-эттин болгаш материалдарын чарыгал нормазын шыгын-радынын күөткөдүн хандыраарын дээр бекдирин. Ол чорук боттук чүгө болбас болгаш харын чүгө дөң дески эвес чорукка, бугурулгени өстүрүлгенин талазы-биле айткан оналган күөткөдүнө чедир болуп ийик. Бистер материалдык хандыраарын байдалын шыгырадырын чедир күөткөдүн турар бис. Мындыг эвес, а чугула болза хандыраалга улуз шыгышкынын тургустунган дугайында, ылаңга улус ажал-агынын материалдык куралдарын улаңдырар дугайында чоруп турар. Техникте депшигеге болгаш технологияны сайзырагыйжарынга болгаш бугурулгенин организациаларын үндөзлөш, беш чыл планын материалдык эвөш чарыгалдар-биле боттандыраарын дугайында чугула чоруп турар-дыр.

Бир эвес бистин конструкторларынын болгаш конструкторларынын калдары боттарынын удурулгу турар продукцияны ажалгаала талазы-биле бекип көргүзүлгү болуун дилеп тымары-биле чегенчтер чиг-эттин болгаш материалдарын чарыгалдары эң камнаганын болур кылдыр шийтпирлерин яныла тымар болза материалдык куралдарын камнаганын талазы-биле салынган сорулга чедипшикнин күөткөдүн болгаш ажыр күөткөдүн ужуруг.

Машиналарын дегендин болгаш хемчөөлө база дегендин эвөжөдөрү-биле чегенчтер оларын бугурулгелерин бекдирин—бугурулгени улам ийи өстүрүлгени эрге-ажыктарынга болгаш улус ажал-агынынга камнаганын үргүчү ажалгаар чугула кур күш болур. Металл хандыраалганын талазы-биле улус ажал-агынынга таварыш турар чамдык бергездешкенин, а ол мыкшам хереңгилерде металлдын экин өртүр хей чарыгалды хей кезинде-ле Кара металлургия министрствозу прокаттын камнагалык хевиринин бугурулгу үндүрүлгө чогур кичөөлгөйи салбайн турары-биле болгаш металлдарын сортамент ажал-биле дуулаарын планнаашкынын хей улаз күөткөдүн барын турары-биле тайылбырларын манаа бугурун үндөзлөп кылдыр меделеп болур.

Одалганы камнаары улус ажал-агынынга кайы хире улуз ужуру-дуулазын бугурулгө бекдирин болгай. Мычаргажок бо чугула херекке дыка хей министрстволар эргежөк чугула кичөөлгөйи салбайн турар. Бо чорук хамыктын мурунда бистин чуртууа одалганын кол хереңгилерин болуп турар Орук харылаа министрствозунга, Электростанциялар министрствозунга, Кара металлургия министрствозунга, Тулуг материалдарын улетпүрүгүн министрствозунга, хереңгилер хөмүр дашты чидиргача ажалгаар берге кылдыр берип турар Хөмүр даш улетпүрүгүн министрствозунга хамарыш.

Бисте демир оруктарын паровоз парктарын түрүктөп борбактаан хөмүр даш-биле азы брикет-биле хандыраарын ортууа анза хөмүр даш-биле хандырып турар. Ол чорук демир оруктар чылда 10 миллион тонна хөмүр дашты чидиргача чедир турар. Хереңгилерин сартуу хөмүр даш-биле азы брикет-биле хандыраарын шиггедип дүргөн боттандыраар Хөмүр даш улетпүрүгүн министрствозундан негевейн өй-шаа келген.

Одалга камнаганын талазы-биле элөң хей куралдарлар электростанцияларга база-ла бар. Электростанциялар министрствозун электростанцияларынга чаз дегендерин шиггедип алары экин өртүр саалап турар. Чүгө бо чылдааннаарын хараазы-биле бекип базышкынын электр станцияларын чыл бугурулге 1 миллион тонна чижэе одалганы өртөдип турар.

Материалдык куралдарын камнаары болгаш ажалды кылдыр ажалгаары бистин бугу ажал-агы болгаш партия организациаларын кичөөлгөйи овалар ужуруг күрүнөдө ол хире конугу чугула нинти херек болуп турар.

Эштер! Алдыгы беш чыл планын болза, социалисттик экономиканын чайымын чок келурушкунуун, уластуң чажай амдыраалын өздөлдөн, культураны болгаш өрткөннөрү чекетелишкенин чаз чайынаача көргүзүп болур. Бо план бистин бугу уластуустан чангыс эң-сеткилдиг чүгүлүгүшкүнү алган. Чаз беш чыл планын өрткөн планнаар мыкшам база-ла шак мычар чедипшикнин күөткөдүн дээринде бугу совет кижилер бугурун-биле бугурулгө.

Улуз Совет Эвдиделин чедипшикнин уластуң чажай чорунга тайбын тургучу күш-ажылын, совет кижинин ажал-агынын, өөрүшкүлүг чуртталганын тилеген болур. Ол факт болза, ажал-агынын социалисттик болгаш капиталисттик ийи системаларын экономикагит чарыжына бистин эң күчүлүг өвөлөгөн болур. Оң сатыларын-биле Совет Эвдиделин өнүктүрүлгөн хөрөңгөдө көндүлү турар. Ам чүгө улус демократиянын чурттарын чон эвес, харын эске-да чурттарын уластары бисти деткип, бистин хөрөңгөсө чөпсүнүп, сеткил кадып турар.

Болууну уластуун болгаш делегейин бугу бөдүн болгаш ажал-агынын кижилерин алыс күзөйин илетерипшаан, Совет Эвдиделин Коммунисттик партиязы болгаш Совет Чазак бугу делегейге тайбынын политиказын, болууну чуртуун экономикагит чекетелишкенин болгаш бистин-биле тайбын чуртталганын күзөп турар бугу-ле күрүнө-биле тайбын кады ажалгаалганын политиказын чорудуп келген болгаш моон сонгаар-да чайылыш чок чорудар.

Эштер! Алдыгы беш чыл планында коммунисттик нинтиледин чогалдыкчызы болгаш тургузуучу — хей миллион бугу совет кижилерин чүгүлүгү хаара тутунган. Улуз совет уластуң мурунда алдыгы беш чыл планы болза тилөң социализминг делегейге бир дугаар чурттуу болуп бистин Төрөң чуртууустан күчүлүгүшкүн болгаш байлаанын улам ийи өзөрүн чаз перспективаларын ажалдып турар. Ол перспективалар коммунисттик тилегенде даш совет кижилерин күш-ажылы чаз эрес-лидин чорукте сорулгачирин турар. (Адыш чакнашкыны)

Часкы хову ажалдарынга чедишкенин бекеткенир

Колхозтарда парник ажал-агыларынча сагыш салыр

Тайды районнуң колхозтары 1954—1955 чылдары парник ажал-агынын калдарын талазы-биле чамдык ажалдарын чоруткан. Ол чылдары 527 парник рамалары кылдынган азы оларын кылдырып планын 110 хуу күөткөннөрү. «Кызыл партия» колхозта парниктер тулау эки чорутунган болгаш оң саны 4 катап көвүдөн, амгы үеде мында рамалар 200 ажыр турар.

Стандарттыг парник рамаларын кылдыр талазы-биле Бай-Хаакта райдетур комбинаты болгаш машина-трактор станциязын чазанылга мастерскаян колхозтарга улуз дуулаамчынын көргүскөн, сөөлүг ийи чылда кылдынган бугу рамаларын хей кезин бекеткөн. Парник ажал-агы болза, нога ажалын хөжүдөрүн чугула чүгүлү болур, нога культуразынын бир гектарындан-на 4700 ажыр рублдин орулгазы кирип турар.

Бистин районнуң колхозтарын болгаш машина-трактор станциязын мурунда салынган сорулга болза, бугун чыл дугурулгача чонун чаз ногаалар-биле хандыраар болур. Мындыг түрүжө ол сорулга чогур негевдешке чедир күөткөннөрү турар. Парниктер колдуунда расадаларын болгаш азы чылдык бириг чартымында өгүрөттөрүн хараазында олутулганын кезик-чамымын өстүрүп үндүрүлгө ажалгаарын турар. Моон-биле кады ногааларын дүгүлүг бекдиринин ажалы ам-даа четпес чоруп турарын меделгээр херек, чедиканын, согунаанын сынында бок ажалгаары чорутууаанын оң дүгүлү кудулаан.

Эрте быжар ногаалар-биле чонун хереңгилер хандыраар төлөдө, нога тарылганын калбартырар, оң дүгүлүг бекдирин дөш баш бурунгаар расадалар өстүрүп чымдыктын черлерин туугуларын калбартырар чугула. Бистин районда оларын туугуларын чорувайн турары четпес. Колхозтар чымдыктын черлер туугулар-биле элөң каш онгарларын калсан-да болза, ажал оң ийи чоруван. МТС болгаш колхозтар чымдыктын черлерин туугуларын күзөп тура-да, ол ажалын организастаарын четпес сагыш салып турарлар, кедэ ажал-агынын область өргөлүн бистин кады-докум агаар-бойдууушту байлаанга таарыштыр хереңгилер чымдыктын черлерин туугулуң төлөвлөшкөн амдыга чедир кылдып шыдаан. Тодоргай кылдынган төлөвлөдү болгаш смета чокта ол ажал кылдыраар берге.

М. БАНЧЕВИКОВ,
Бай-Хаак МТС-тин кол агроному.

Тракторлар болгаш көдө ажал-агы машиналарын септелгезинче кичөөлгөй салыр

СЭКП-инң XX съездининг көдө ажал-агынын мурунда салган улуз сорулгаларын ажалгаарга дүргөн боттандыраар даш, алдыгы беш чылдың баштайгы чакмы таргаланын кыска хуусаа бекип дегенде организастыг өрткөннөрү даш бөдөн бугу ажал-агынын чүгүлүгү ажалдап турар.

Бистин областын машина-трактор станциялар тракторларын болгаш кедэ ажал-агы машиналарын септелгезин өрткөн чылга дегенгө элөң шыкын чорудуп турарлар. Ол болза СЭКП-инң XX съездининг алдаржытан бугу уластуң социалисттик чарыжын үргүткөдүн көргүзүп турар. Оң чижэе Чаз-Хаа МТС-тин механизаторларын ажалдан көргүзүп болур. Тракторларын болгаш кедэ ажал-агы машиналарын септелгезин февралдың баштайгы чартында-ла дооскан.

Областын МТС-тери март 20-ге чедир өрткөн чылдагында бодаарга 115 тракторларын болгаш кедэ ажал-агынын 207 машиналарын хойну септеп дооскан. МТС-тер тракторлар септелгезин планнын нинти-биле 101 хуу күөткөс-даа чамдык МТС-терге байдал багай. Чижэе, Балгазын МТС 3 тракторларын, Сарыг Сеп МТС 5 тракторларын амдыга чедир септевен.

Тарылгага бекеткел багай

Чөөн-Хемчик районнуң Калинин аттыг колхозу чакмы тарылгага багай бекеткенин турар. Болхо бо чылын бугу тарал культуразынын 1098 центнер үреинин бекеткээр тургаш, херек кырында чүгө 740 центнерин, 30 тонна картофель үреининден чүгө 3 тоннаны бекеткээр, арбай үреини шуут чок. Бар үреинин амга чедир четче арылган албаан. Кедэ ажал-агынын чекес-херексөөдөрү ден 5 андазын, 17 илир, 18 хөмүт, 12

Ленин аттыг, Калинин аттыг колхозтарда чарыгалдык удурулгу тургаш, калсан онгарлар ажалгаала кирбөөн болгаш бугу дүшкүлгөн. Боттарында нога культуразынын үреинини чок болуп турар колхозтар ону хереңгел кооперацияндан салып ап турар. Кооперация салдып турар нога үреининин шынарыч болгаш номенклатуразыны мырыдай сагыш салбайн, калуста үреини дөш тургөс үреинин салып турган чүгүлү.

Чемте чугула хереңгилерин яны-бүрү ногааларын үреининин колхозтар тынтырар албайн, райпо сатпайн турар. Кедэ ажал-агынын хандыраалга чери болгаш аболтребөөк нога ажалын чекес-херексөөдөрүн база бактериялыг удобрениелерин колхозтарга сазарын хандыраар турар. Парниктерде расадаларын сугутар сава херексөөдөрү баз кезер чекес-херексөөдөрү, ылаңга термометрлер салдылаан мырыдай чок, парник рамаларына х

